Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. gegužės 17 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Savarankiškai dirbantys prekybos agentai — Direktyva 86/653/EEB — Prekybos agento komisinis atlyginimas — 11 straipsnis — Sutarties tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies dalinis nevykdymas — Pasekmės teisei į komisinį atlyginimą — Sąvoka „dėl atstovaujamojo kaltės“

Byloje C-48/16

dėl *Okresný súd Dunajská Streda* (Dunaiska Stredos apylinkės teismas) 2015 m. lapkričio 23 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. sausio 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

ERGO Poisťovňa a.s.

prieš

Alžbeta Barlíková

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas T. von Danwitz, teisėjai E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe (pranešėja) ir C. Lycourgos,

generalinis advokatas M. Szpunar,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir M. Hellmann,

— Europos Komisijos, atstovaujamos K.-P. Wojcik, A. Tokár ir L. Malferrari,

susipažinęs su 2017 m. sausio 12 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: slovakų.

Sprendimą

1 Prašymu priimti prejudicinį sprendimą prašoma išaiškinti 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo (OL L 382, 1986, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 177) 11 straipsnį.

2 Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant bendrovės *ERGO Poist'ovňa a.s.* ir Alžbeta Barlíková ginčą dėl ERGO reikalavimo, kad Alžbeta Barlíková sumokėtų 11 421,42 EUR sumą ir taip grąžintų sumokėtus komisinius atlyginimus.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 86/653 antroje ir trečioje konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„kadangi nacionalinių įstatymų dėl komercinio atstovavimo skirtumai iš esmės daro įtaką konkurencijos sąlygoms ir pačios veiklos vykdymui [Europos Sąjungoje] bei kenkia tiek prekybos agentams *vis-à-vis* jų atstovaujamiesiems, tiek prekybinių sandorių saugumui; kadangi, be to, tokie skirtumai iš esmės kliudo sudaryti ir vykdyti komercinio atstovavimo sutartis, kai atstovaujamasis ir prekybos agentas yra įsisteigę skirtingose valstybėse narėse;

kadangi prekyba tarp valstybių narių turėtų vykti tokiomis sąlygomis, kurios yra panašios į vienoje bendroje rinkoje esančias sąlygas, todėl būtina suderinti valstybių narių teisines sistemas, kiek to reikalauja deramas bendrosios rinkos veikimas; kadangi šiuo požiūriu įstatymų kolizijai taikomos teisės normos komercinio atstovavimo atveju nepašalina pirmiau minėtų prieštaravimų ir jų nepašalintų, netgi jeigu jos būtų suvienodintos, dėl to pasiūlytas suderinimas, nepaisant tokių normų buvimo, yra būtinas."

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje prekybos agentas – tai savarankiškai dirbantis tarpininkas, kuris turi ilgalaikį įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo kito asmens (toliau – atstovaujamasis) naudai arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu."

5 Minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Vykdydamas savo veiklą, prekybos agentas privalo paisyti savo atstovaujamojo interesų ir elgtis rūpestingai bei sąžiningai."

6 Tos pačios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Su prekybos agentu atstovaujamasis privalo elgtis rūpestingai ir sąžiningai."

7 Direktyvos 86/653 III skyriuje „Atlyginimas", be kita ko, nustatytos taisyklės, kurios taikomos tuomet, kai prekybos agentui mokamas komisinis atlyginimas. Pagal šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalį šioje direktyvoje komisinis atlyginimas yra „[b]et kuri atlyginimo, kuris keičiasi atsižvelgiant į verslo sandorių skaičių arba vertę, dalis".

8 Minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Prekybos agentas turi teisę gauti komisinį atlyginimą už prekybinius sandorius, kurie sudaryti komercinio atstovavimo sutarties galiojimo metu:

a) kai sandoris buvo sudarytas vykdant agento veiklą;

arba

b) kai sandoris sudarytas su trečiąja šalimi, kuri anksčiau buvo agento klient[as] tokios pat rūšies sandoriuose.“

9 Tos pačios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Komisinis atlyginimas turi būti išmokėtas, kai tik ir tik tiek, kiek yra įvykdyta bent viena iš toliau išvardytų aplinkybių:

a) atstovaujamasis įvykdė sandorį; arba

b) atstovaujamasis pagal jo susitarimą su trečiąja šalimi turėjo įvykdyti sandorį; arba

c) trečioji šalis įvykdė sandorį.“

10 Direktyvos 86/653 11 straipsnyje nurodyta:

„1. Teisė gauti komisinį atlyginimą gali būti panaikinta, jei ir tik tiek, kiek:

— yra nustatoma, kad sutartis tarp trečiosios šalies ir atstovaujamojo nebus vykdoma,

ir

— sutartis nevykdoma ne dėl atstovaujamojo kaltės.

2. Bet koks komisinis atlyginimas, kurį prekybos agentas jau yra gavęs, yra grąžinamas, jeigu yra panaikinama teisė jį gauti.

3. Sutartys, kuriose nukrypstama nuo šio straipsnio 1 dalies taip pakenkiant prekybos agentui, yra draudžiamos.“

Slovakijos teisė

Prekybos įstatymas

11 *Obchodný zákonník* (Prekybos kodeksas) 642 straipsnyje, susijusiame su tarpininkavimo sutartimi, nustatyta:

„Pagal Tarpininkavimo sutartį tarpininkas įsipareigoja veikti taip, kad suinteresuotasis asmuo turėtų galimybę sudaryti konkrečią sutartį su trečiąja šalimi, o suinteresuotasis asmuo įsipareigoja sumokėti tarpininkui (komisinį) atlyginimą.“

12 Direktyva 86/653 į Slovakijos Respublikos teisę perkelta Komercinio kodekso 652 ir paskesniais straipsniais. Šio kodekso 652 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Pagal komercinio atstovavimo sutartį prekybos agentas kaip prekybininkas įsipareigoja atlikti atstovaujamajam veiksmus, skirtus tam tikros rūšies sutartims (toliau – „sandoriai“) sudaryti arba derėtis ir sudaryti minėtus sandorius atstovaujamojo vardu ir sąskaita, o atstovaujamasis įsipareigoja sumokėti prekybos agentui komisinį atlyginimą.“

13 To paties kodekso 660 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Komisinis atlyginimas turi būti išmokėtas kai:

a) atstovaujamasis įvykdė sandorį;

b) atstovaujamasis pagal jo susitarimą turėjo įvykdyti sandorį; arba

c) trečioji šalis įvykdė sandorį.

2. Vėliausiai komisinį atlyginimą mokėti galima tada, kai trečioji šalis įvykdė savo sandorio dalį arba turėjo ją įvykdyti, jeigu atstovaujamasis būtų įvykdęs savąją sandorio dalį, kaip ir buvo įsipareigojęs. Tačiau jeigu trečioji šalis įsipareigojimą turi įvykdyti tik praėjus daugiau nei šešiems mėnesiams nuo sandorio sudarymo, teisę į komisinį atlyginimą prekybos agentas įgyja po sandorio sudarymo.“

14 Komercijos kodekso 662 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatyta:

„1. Teisė į komisinį atlyginimą prarandama, jeigu aišku, kad sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies nebus įvykdyta, ir taip bus ne dėl atstovaujamojo kaltės, nebent sandoryje numatyta kitaip.

<…>

3. Teisės į komisinį atlyginimą praradimo pagal 1 dalį reglamentavimas sutartyje gali būti kitoks tik tada, jeigu jis palankus prekybos agentui.“

Civilinis kodeksas

15 *Občiansky zákonník* (Civilinis kodeksas) 801 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Draudimo sutartis nebegalioja, kai įmoka už pirmąjį draudimo laikotarpį arba vienkartinė įmoka nesumokamos per tris mėnesius nuo tos dienos, kai baigėsi joms sumokėti nustatytas terminas.

2. Draudimo sutartis nebegalioja ir tada, kai įmoka už vėlesnį draudimo laikotarpį nesumokama per mėnesį nuo tos dienos, kai buvo įteiktas draudiko reikalavimas sumokėti, jeigu įmoka nebuvo sumokėta iki minėto reikalavimo įteikimo.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16 2012 m. kovo 13 d. ERGO, draudimo srityje veikianti įmonė, ir A. Barlíková sudarė sutartį „Tarpininkavimo sutartis su priklausomu finansiniu agentu“ (toliau – sutartis). Šioje sutartyje daroma nuoroda į Komercinio kodekso 642 straipsnį.

17 Pagal minėtą sutartį A. Barlíková įsipareigojo būti ERGO „draudimo tarpininke“. Šią veiklą pirmiausia sudaro klientų lankymas ir siūlymas sudaryti šios bendrovės siūlomas draudimo sutartis. A. Barlíková taip pat turėjo įgaliojimą sudaryti šias sutartis ERGO vardu ir sąskaita.

18 A. Barlíková turėjo gauti komisinį atlygį už naujų draudimo sutarčių sudarymą ir jis buvo skaičiuojamas kaip draudimo įmokos sumos arba šios sutarties metinės draudimo įmokos procentinė dalis. Nuo sutarties su klientu sudarymo momento ji turėjo teisę į išankstinį minėto komisinio atlyginimo mokėjimą. Vis dėlto teisė į komisinio atlyginimo mokėjimą galutinai įgyjama tik tuomet, jeigu draudimo sutartis nenutraukiama per trejus ar penkerius metus.

19 Be to, ginčijamoje sutartyje nustatyta, kad jeigu klientas pirmaisiais draudimo sutarties vykdymo mėnesiais nemoka įmokų, teisė į komisinį atlyginimą prarandama; arba jeigu jis nustoja mokėti įmokas praėjus trims mėnesiams nuo šios sutarties sudarymo, komisinio atlyginimo suma proporcingai sumažinama.

20 A. Barlíková surado ERGO kelis klientus. Pagal ginčijamą sutartį sudarius draudimo sutartis su minėtais klientais, jai iš anksto išmokėti komisiniai atlyginimai, į kuriuos ji turėjo teisę. Vis dėlto praėjus nuo trijų iki šešių mėnesių nuo šių draudimo sutarčių pasirašymo kai kurie klientai nustojo mokėti įmokas pagal šias sutartis, taip pat neatsakė į ERGO raginimą sumokėti įsiskolinimus. Todėl pagal Civilinio kodekso 801 straipsnį šios sutartys baigė galioti. Kai kurie klientai nurodė ERGO, kad nustojo mokėti minėtas įmokas, nes prarado anksčiau šiai įmonei teiktą pasitikėjimą, kadangi ji su jais elgėsi netinkamai.

21 Baigus galioti atitinkamoms draudimo sutartims, ERGO, remdamasi ginčijama sutartimi, pareikalavo iš A. Barlíková grąžinti komisinius atlyginimus, kurie pagal šias draudimo sutartis jai buvo išmokėti iš anksto, iš viso 11 421,42 EUR. Kadangi A. Barlíková šios sumos negrąžino, ERGO kreipėsi į *Okresný súd Dunajská Streda* (Dunaiska Stredos apylinkės teismas) su prašymu priteisti minėtą sumą.

22 Šiame teisme A. Barlíková teigė, kad minėtos draudimo sutartys baigė galioti dėl ERGO kaltės. Iš tiesų iš kelių klientų šiai bendrovei adresuotų laiškų matyti, kad ji su jais elgėsi netinkamai, kai, konkrečiai kalbant, prašė atsakyti į daugybę klausimų, nors draudimo sutartis su jais jau buvo sudaryta, ir išsiuntė jiems priminimus, siekdama gauti įmokas, kurios jau buvo sumokėtos.

23 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori nustatyti, ar pagal Komercijos kodekso 662 straipsnį, kuriuo perkeliamas Direktyvos 86/653 11 straipsnis, draudžiamos ginčijamos sutarties sąlygos, pagal kurias nesumokėjus atstovaujamojo ir trečiosios šalies sudarytoje sutartyje numatytų įmokų, atsižvelgiant į atvejį, prarandama teisė į komisinį atlyginimą arba atsiranda pagrindas sumažinti šio komisinio atlyginimo dydį, proporcingai atsižvelgiant į šios sutarties vykdymo trukmę.

24 Šiuo tikslu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, pirma, ar šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies pirma įtrauka leidžia atsižvelgti į ilgalaikių sutarčių ypatumus. Šiuo klausimu jis teigia, kad šia direktyva nesiekiama reglamentuoti dalinio sutarties neįvykdymo atvejų. Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad reikia išaiškinti sąvoką „dėl atstovaujamojo kaltės“ pagal tos pačios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies antrą įtrauką. Jo manymu, toks išaiškinimas yra svarbus šioje byloje dėl specialaus reglamentavimo, taikomo pasibaigus draudimo sutarčių galiojimui, nustatytam Civilinio kodekso 801 straipsnio 2 dalyje. Remiantis šia nuostata, draudėjai gali pasirinkti nutraukti sutartis ir atsisakyti mokėti privalomas įmokas net ir tais atvejais, kai gali pasirinkti įprastus sutarties nutraukimo būdus (pranešimą arba atsisakymą). Teisiniu požiūriu, teisinis galiojimo nutraukimo pagrindas yra įmokų nesumokėjimas, kuris sudaro draudėjo įsipareigojimų pažeidimą. Tačiau tokį neveikimą gali lemti kitos aplinkybės, dėl kurių draudėjas taip pasielgė.

25 Tokiomis aplinkybėmis *Okresný súd Dunajská Streda* (Dunajska Stredos apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1.

Ar Direktyvos 86/653 11 straipsnyje esantis žodžių junginys „sutartis tarp trečiosios šalies ir atstovaujamojo nebus vykdoma“ turi būti aiškinamas taip, kad:

a) sutartis visiškai nevykdoma, t. y. tokia situacija, kai nei trečioji šalis, nei atstovaujamasis net iš dalies nevykdo sutartyje numatytų įsipareigojimų; ar

b) sutartis nevykdoma iš dalies, t. y. pavyzdžiui, nesudaroma tiek sandorių, kiek buvo numatyta, arba sutartis galioja ne visą numatytą laikotarpį?

2. Jeigu pirmojo klausimo b punkte pateiktas aiškinimas teisingas: ar Direktyvos 86/653 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad komercinio atstovavimo sutarties nuostata, pagal kurią agentas turi grąžinti proporcingą savo komisinio atlyginimo dalį, jei tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies sudaryta sutartis nebuvo įvykdyta planuotos apimties arba komercinio atstovavimo sutartyje nurodytos apimties, nėra agentui nepalanki nukrypstanti nuostata?

3. Ar tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, vertinant, ar sutartis nevykdoma „dėl atstovaujamojo kaltės“ pagal Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies antrą įtrauką, turi būti nagrinėjama:

a) tik teisinės aplinkybės, tiesiogiai lėmusios sutarties galiojimo pasibaigimą (pavyzdžiui, sutarties galiojimas baigiasi dėl to, kad trečioji šalis neįvykdė joje numatytų įsipareigojimų);

b) ar reikia nagrinėti ir tai, ar tokias teisines aplinkybes lėmė atstovaujamojo elgesys su minėta trečiąja šalimi, dėl kurio trečioji šalis prarado pasitikėjimą atstovaujamuoju ir dėl to neįvykdė sutartyje su juo numatytų įsipareigojimų?“

Dėl Teisingumo Teismo kompetencijos

26 Pirmiausia, viena vertus, svarbu pažymėti, kad, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ERGO prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme teigė, jog Direktyva 86/653 netaikoma pagrindinėje byloje, nes ginčijama sutartis, atsižvelgiant į jos pavadinimą ir į joje daromą nuorodą į Komercijos kodekso 642 straipsnį, yra ne komercinio atstovavimo, o tarpininkavimo sutartis.

27 Šiuo klausimu pakanka konstatuoti, kad iš šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ginčijama sutartis turi būti laikoma komercinio atstovavimo, o ne tarpininkavimo sutartimi. Taigi, šis sprendimas grindžiamas pastarąja prielaida.

28 Kita vertus, pažymėtina, kad šiai sutarčiai iš tiesų netaikoma Direktyva 86/653, kuri, atsižvelgiant į sąvokos „prekybos agentas“ apibrėžtį, pateiktą jos 1 straipsnio 2 dalyje, taikoma tik prekybos agentams, turintiems ilgalaikį įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo, arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius. Todėl prekybos agentas, kuris, kaip nagrinėjamoje pagrindinėje byloje, derasi ir sudaro draudimo paslaugų sutartis, nepatenka į šio 1 straipsnio 2 dalies apibrėžtį.

29 Vis dėlto iš nusistovėjusios jurisprudencijos matyti: kai nacionalinės teisės aktuose, kalbant apie išimtinai vidaus situacijas, pasirinkti tokie patys sprendimai, kokie numatyti Sąjungos teisėje, kad, be kita ko, būtų išvengta piliečių diskriminacijos atsiradimo arba galimų konkurencijos iškraipymų arba būtų užtikrinta vienoda procedūra, taikoma esant panašioms situacijoms, egzistuoja konkretus Sąjungos interesas, jog, siekiant ateityje išvengti aiškinimo skirtumų, iš Sąjungos teisės perimtos nuostatos ar sąvokos būtų aiškinamos vienodai, nesvarbu, kokiomis aplinkybėmis jos taikomos (2015 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Quenon K.*, C-338/14, EU:C:2015:795, 17 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

30 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigė suvokiantis, kad jam pateikta byla nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Vis dėlto darydamas nuorodą į 2006 m. kovo 16 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Poseidon Chartering* (C-3/04, EU:C:2006:176), jis nurodė, kad šioje byloje turėjo būti taikomos Direktyvos 86/653 nuostatos, susijusios su komercinio atstovavimo sutartimi dėl draudimo paslaugų teikimo.

31 Kaip nurodyta šio sprendimo 12 punkte, Direktyva 86/653 į Slovakijos teisę buvo perkelta Komercijos kodekso 652 ir paskesniais straipsniais. Kaip pažymėjo Slovakijos vyriausybė, šie straipsniai taikomi ne tik prekių pardavimui ar pirkimui, bet ir paslaugų teikimo sutartims. Darytina išvada, kad taip į nacionalinę teisę perkeldamas šios direktyvos nuostatas Slovakijos teisės aktų leidėjas siekė vienodai traktuoti tiek komercinio atstovavimo sutartis, susijusias su prekėmis, tiek komercinio atstovavimo sutartis, susijusias su paslaugomis.

32 Taigi, reikia konstatuoti, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

33 Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies pirma įtrauka turi būti aiškinama taip, kad ji susijusi ne tik su sutarties tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies visiško neįvykdymo atvejais, bet ir su jos dalinio neįvykdymo atvejais, kaip antai minėtoje sutartyje numatytų sandorių apimties arba galiojimo trukmės sąlygos nesilaikymo atvejais.

34 Daugumoje Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies pirmos įtraukos kalbinių versijų nurodyta, kad teisė gauti komisinį atlyginimą gali būti panaikinta, „jei ir tik tiek, kiek“ yra nustatoma, kad sutartis tarp trečiosios šalies ir atstovaujamojo nebus vykdoma.

35 Frazės „jei ir tik tiek, kiek“ naudojimas rodo, kad siekiant nustatyti, ar teisė į komisinį atlyginimą išnyko, reikia atsižvelgti į sutarties neįvykdymo proporcinę dalį. Taigi, iš šios frazės vartojimo galima daryti išvadą, kad minėtos direktyvos 11 straipsnio 1 dalies pirmos įtrauka taikoma tiek visiško, tiek dalinio sutarties neįvykdymo atvejais.

36 Vis dėlto Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies tekste čekų, latvių ir slovakų kalbomis nėra žodžių, kurie galėtų būti verčiami „tiek, kiek“.

37 Taigi, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo jurisprudenciją Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos vienodai, atsižvelgiant į visomis Sąjungos kalbomis parengtas versijas. Esant Sąjungos teisės nuostatos teksto įvairių kalbinių versijų neatitikimų, nagrinėjama nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į bendrą teisės akto, kurio dalis ji yra, struktūrą ir tikslą (2016 m. kovo 1 d. Sprendimo *Alo ir Osso*, C-443/14 ir C-444/14, EU:C:2016:127, 27 punktas).

38 Darytina išvada, kad, atsižvelgiant į šio sprendimo 36 punkte nurodytą nukrypimą, Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies pirmą įtrauką reikia aiškinti atsižvelgiant į šios direktyvos bendrą struktūrą ir tikslą.

39 Pirma, kiek tai susiję su Direktyvos 86/653 bendra struktūra, 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad prekybos agentas turi teisę į komisinį atlyginimą, ypač tuomet, kai sandoris buvo sudarytas jo iniciatyva. Direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje šiuo klausimu nurodyta, kad komisinis atlyginimas turi būti

išmokėtas, „kai ir tik tiek, kiek“ sandoris buvo įvykdytas arba turėjo būti įvykdytas. Žinoma, jokia išvada negali būti padaryta remiantis frazės „tiek, kiek“ vartojimu, nes ši frazė nevartojama visose šios nuostatos kalbinėse versijose.

40 Vis dėlto iš Direktyvos 86/653 7 straipsnio 1 dalies ir 10 straipsnio 1 dalies matyti, kad nors prekybos agentas turi teisę į komisinį atlyginimą už sandorius, kuriuos atstovaujamasis sudarė su jo surastais klientais, ši teisė tampa veiksminga tik pradėjus vykdyti nagrinėjamus sandorius arba tuomet, kai šie sandoriai turėjo būti įvykdyti. Iš to taip pat galima daryti išvadą, kad komisinis atlyginimas mokamas proporcingai atsižvelgiant į šį įvykdymą, kuris, kiek tai susiję su ilgalaikėmis tęstinio pobūdžio sutartimis, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamomis draudimo sutartimis, vyksta bėgant laikui. Taigi, kadangi komisinis atlyginimas mokamas tik proporcingai atsižvelgiant į šių sandorių įvykdymą, teisė į komisinį atlyginimą prarandama, jeigu šie sandoriai nebuvo įvykdyti. Vadinasi, šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies pirmą įtrauką reikia aiškinti taip, kad ji taip pat susijusi su atstovaujamojo ir trečiosios šalies sudarytos sutarties dalinio neįvykdymo atveju.

41 Antra, kiek tai susiję su Direktyvos 86/653 tikslu, primintina, jog iš antros ir trečios konstatuojamųjų dalių matyti, kad šia direktyva pirmiausia siekiama apsaugoti prekybos agentą jam bendraujant su atstovaujamuoju (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Quenon K.*, C-338/14, EU:C:2015:795, 23 punktą).

42 Vis dėlto iš šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 1 dalies matyti, kad prekybos agentas ir atstovaujamasis esant tarpusavio santykiams turi elgtis rūpestingai bei sąžiningai. Be to, iš minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalies matyti, kad teisės aktų leidėjas komisinio atlyginimo mokėjimą siekė susieti labiau su sutarties vykdymu, o ne jos sudarymu.

43 Taigi, toks Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies pirmos įtraukos aiškinimas, kad ji išimtinai susijusi su visišku sutarties neįvykdymu, prieštarautų šios direktyvos nuostatų, nurodytų šio sprendimo pirmesniame punkte, tikslui ir bendrai minėtai direktyvai, jeigu, kiek tai susiję su ilgalaikėmis sutartimis, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamomis draudimo sutartimis, agentui būtų garantuojamas visiškas komisinio atlyginimo išmokėjimas nuo jų vykdymo pradžios, neatsižvelgiant į galimą dalinį sutarčių neįvykdymą.

44 Atsižvelgiant į išdėstytus svarstymus, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies pirma įtrauka turi būti aiškinama kaip susijusi ne tik su visišku atstovaujamojo ir trečiosios šalies sudarytos sutarties neįvykdymu, bet ir su dalinio šios sutarties neįvykdymo atvejais, kaip antai minėtoje sutartyje numatytų sandorių apimties arba galiojimo trukmės sąlygos nesilaikymo atvejais.

Dėl antrojo klausimo

45 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 86/653 11 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad komercinio atstovavimo sutarties nuostata, pagal kurią agentas turi grąžinti proporcingą savo komisinio atlyginimo dalį, jei sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies buvo ne visai įvykdyta, yra agentui nepalanki nukrypstanti nuostata, kaip tai suprantama pagal 11 straipsnio 3 dalį.

46 Šiuo klausimu primintina, kad Direktyvos 86/653 11 straipsnio 3 dalis draudžia nukrypti susitarimu nuo jos 11 straipsnio 1 dalies, taip pakenkiant prekybos agentui.

47 Vis dėlto tai, kad komercinio atstovavimo sutartis įpareigoja agentą grąžinti *au prorata* dalį savo komisinio atlyginimo, jei sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies buvo įvykdyta tik iš dalies, nėra agentui nepalanki nukrypstanti nuostata, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 86/653 11 straipsnio 3 dalį. Atvirkščiai, ši pareiga atitinka šios direktyvos 11 straipsnio 1 ir 2 dalis.

48 Iš tiesų iš atsakymo į pirmąjį klausimą matyti, kad Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies pirma įtrauka turi būti aiškinama taip, kad prekybos agento teisė į komisinį atlyginimą taip pat gali pasibaigti tuomet, kai ne visai įvykdoma sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies. Be to, pagal direktyvos 11 straipsnio 2 dalį bet koks komisinis atlyginimas, kurį prekybos agentas jau yra gavęs, grąžinamas, jeigu išnyksta teisė jį gauti. Darytina išvada, kad pagal šias nuostatas agentas gali būti įpareigotas grąžinti jau sumokėtus komisinius atlyginimus, jeigu sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies nebuvo įvykdyta.

49 Vis dėlto reikia pažymėti, viena vertus, kad pareiga grąžinti komisinį atlyginimą turi būti griežtai proporcinga sutarties neįvykdymo apimčiai. Pareiga grąžinti proporcingai didesnę nei šis neįvykdymas komisinio atlyginimo dalį iš tiesų sudarytų nukrypimą, kuris pakenktų agentui, o tai draudžiama pagal Direktyvos 86/653 11 straipsnio 3 dalį. Kita vertus, prekybos agentui palankus nukrypimas, kai būtų reikalaujama grąžinti proporcingai mažesnę komisinio atlyginimo dalį nei šios sutarties neįvykdymo apimtis, yra leidžiamas.

50 Be to, iš Direktyvos 86/653 11 straipsnio 3 dalies matyti, kad pagal sutartį negalima nukrypti nuo šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies antros sąlygos, pagal kurią teisė į komisinį atlyginimą prarandama tik tuomet, kai sutartis neįvykdoma ne dėl atstovaujamojo kaltės. Todėl sutarties sąlyga, kurioje būtų numatyta teisės į komisinį atlyginimą išnykimas tokiomis aplinkybėmis, kai sutartis neįvykdoma dėl atstovaujamojo kaltės, prieštarautų šio 11 straipsnio 3 daliai.

51 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 86/653 11 straipsnio 2 ir 3 dalis aiškintina taip, kad komercinio atstovavimo sutarties nuostata, pagal kurią agentas turi grąžinti proporcingą savo komisinio atlyginimo dalį, jei sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies buvo iš dalies neįvykdyta, nėra „agentui nepalanki nukrypstanti nuostata“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 86/653 11 straipsnio 3 dalį, jei komisinio atlyginimo dalis, kuri privalo būti grąžinta, proporcinga minėtos sutarties neįvykdymo apimčiai ir jeigu sutartis nevykdoma ne dėl atstovaujamojo kaltės.

Dėl trečiojo klausimo

52 Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad sąvoka „dėl atstovaujamojo kaltės“ susijusi vien su teisinėmis priežastimis, kurios tiesiogiai lėmė sutarties tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies galiojimo pasibaigimą, arba ar ši sąvoka susijusi su visomis atstovaujamajam priskiriamomis teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, dėl kurių nebuvo įvykdyta sutartis.

53 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinėje byloje draudimo sutartys neįvykdytos, todėl, ERGO manymu, atsiranda teisė reikalauti grąžinti A. Barlíková išmokėtus komisinius atlyginimus, nes kai kurie klientai pagal šias sutartis nesumokėjo įmokų. Pagal Slovakijos teisę vien dėl šios aplinkybės pagal Civilinio kodekso 801 straipsnį atitinkamos sutartys turi būti visiškai nutrauktos. Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, pagrindinėje byloje atitinkamų klientų minėtų įmokų nesumokėjimas pagrįstas pasitikėjimo atstovaujamuoju, kuriam bendraujant su šiais klientais „trūko profesionalumo“, praradimu.

54 Direktyvoje 86/653 sąvoka „dėl atstovaujamojo kaltės“ neapibrėžta. Kaip savo išvados 53 punkte nurodė generalinis advokatas, kai kuriose šios direktyvos kalbinėse versijose, pirmiausia jos versijoje prancūzų k., 11 straipsnio 1 dalies antra įtrauka išdėstyta neutraliai: joje tik pateikiama mintis, kad kaltė dėl su trečiąja šalimi sudarytos sutarties neįvykdymo negali būti priskirta atstovaujamajam. Kita vertus, kitose šios direktyvos kalbinėse versijose, konkrečiai kalbant, versijoje slovakų k., pateikiama mintis, kad sutartis neįvykdoma dėl atstovaujamojo kaltės.

55 Taigi, pagal šio sprendimo 37 straipsnyje nurodytą jurisprudenciją Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies antrą įtrauką reikia aiškinti pirmiausia atsižvelgiant į šios direktyvos tikslą.

56 Šio sprendimo 41 ir 42 punktuose buvo pažymėta, kad minėta direktyva pirmiausia susijusi su prekybos agento apsauga, taip pat prekybos agento ir atstovaujamojo ryšiais, pagrįstais rūpestingu elgesiu bei sąžiningumu. Sąlyga, susijusi su tuo, kad neįvykdymas neturi būti siejamas su nuo atstovaujamojo priklausančiomis aplinkybėmis, padeda pasiekti šiuos tikslus ir neleidžia, kad atstovaujamasis būtų atleistas nuo pareigos sumokėti agentui komisinį mokestį, jei sandoris neįvykdomas dėl jo kaltės.

57 Taigi, sąvokos „dėl atstovaujamojo kaltės“ siauras apibrėžimas, grindžiamas tik teisinėmis priežastimis, kurios tiesiogiai nulėmė sutarties pasibaigimą, tačiau jame neatsižvelgiama į faktines ar teisines aplinkybes, paaiškinančias šį pasibaigimą, neatitinka šių tikslų. Iš tiesų toks siauras apibrėžimas neleidžia įvertinti, ar sutartis iš tiesų baigė galioti dėl atstovaujamojo kaltės ir ar jam gali būti priskirta kaltė dėl šios sutarties neįvykdymo. Yra atvejų, kai atstovaujamasis gali nemokėti komisinio atlyginimo, nors sutartis baigia galioti dėl jo veiksmų.

58 Taip būtų esant tokiam teisės aktui, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, kuriame numatyta, kad, nesumokėjus įmokų pagal Civilinio kodekso 801 straipsnį, nagrinėjamos draudimo sutartys visiškai baigia galioti. Iš tiesų, remiantis tokiu teisės aktu, sutarties baigimas galioti siejamas su tuo, kad trečiosios šalys, nustojusios mokėti pagal šią sutartį mokėtinas įmokas, neįvykdo sutartinių pareigų, tačiau neatsižvelgiama į mokėjimo nutraukimo priežastį.

59 Darytina išvada, kad Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje esantis žodžių junginys „dėl atstovaujamojo kaltės“ negali būti siejamas vien su teisiniais motyvais, kurie tiesiogiai nulėmė sutarties baigimą galioti; jis turi būti susijęs ir su šį baigimą galioti nulėmusiomis priežastimis, kurias turi įvertinti nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas atitinkamas teisines ir faktines aplinkybes, kad būtų nustatyta, ar sutartis neįvykdyta dėl atstovaujamojo kaltės.

60 Taigi, kiek tai konkrečiai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamais faktais, siekdamas išnagrinėti ERGO prašymą grąžinti komisinius atlyginimus ir galimą A. Barlíková teisės į komisinį atlyginimą pasibaigimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visus faktus šioje byloje, o ne vien į draudėjų pareigos mokėti įmokas pagal sudarytas draudimo sutartis pažeidimą, kad nustatytų, ar atitinkamos draudimo sutartys nebuvo įvykdytos dėl šios bendrovės kaltės.

61 Atsižvelgiant į išdėstytus svarstymus, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad žodžių junginys „dėl atstovaujamojo kaltės“ susijęs ne vien su teisinėmis priežastimis, kurios tiesiogiai lėmė atstovaujamojo ir trečiosios šalies sudarytos sutarties baigimą galioti, bet ir su visomis nuo atstovaujamojo priklausančiomis teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, dėl kurių nebuvo įvykdyta sutartis.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

62 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. **1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo 11 straipsnio 1 dalies pirmą įtrauką reikia aiškinti taip, kad ji susijusi ne tik su visišku sutarties tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies neįvykdymu, bet ir su dalinio šios sutarties neįvykdymo atvejais, kaip antai minėtoje sutartyje nustatytos sandorių apimties arba galiojimo trukmės sąlygos nesilaikymo atvejais.**

2. **Direktyvos 86/653 11 straipsnio 2 ir 3 dalis reikia aiškinti taip, kad komercinio atstovavimo sutarties nuostata, pagal kurią agentas turi grąžinti proporcingą savo komisinio atlyginimo dalį, jei sutartis tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies buvo iš dalies neįvykdyta, nėra „agentui nepalanki nukrypstanti nuostata“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 86/653 11 straipsnio 3 dalį, jei komisinio atlyginimo dalis, kuri privalo būti grąžinta, proporcinga minėtos sutarties neįvykdymo apimčiai ir jeigu sutartis nevykdoma ne dėl atstovaujamojo kaltės.**

3. **Direktyvos 86/653 11 straipsnio 1 dalies antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad sąvoka „dėl atstovaujamojo kaltės“ susijusi ne vien su teisiniais motyvais, kurie tiesiogiai lėmė sutarties tarp atstovaujamojo ir trečiosios šalies baigimą galioti, bet ir su visomis nuo atstovaujamojo priklausančiomis teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, dėl kurių nebuvo įvykdyta sutartis.**

Parašai.